

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการพัฒนาประเทศปัจจุบันมุ่งเน้นการสร้างเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งมีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทั้งประเทศ และสิ่งสำคัญที่รัฐบาลดำเนินการคือ ต้องการให้ผู้ผลิตสินค้าชุมชนและสินค้า OTOP ได้ก้าวสู่ SMEs ก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยเติบโตเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อพัฒนาประเทศชาติไปอย่างมีระบบและยั่งยืน มีการมุ่งเน้นการผลิตที่มีคุณภาพและการใช้ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มการผลิตสินค้าระดับกลุ่มและชุมชน โดยได้รับการส่งเสริมในด้านการลงทุน ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP (กรมพัฒนาชุมชน; 1 ธ.ค.55) โดยรัฐพร้อมที่จะสนับสนุนให้ชุมชนเข้าถึงองค์ความรู้สมัยใหม่ แหล่งเงินทุน พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการและการตลาด เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยโครงการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์มาตรฐานเพื่อการค้าครบวงจร โดยมีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ผลิตผู้ประกอบการ OTOP กลุ่มจังหวัด สืบเนื่องจากที่มหาวิทยาลัยพายัพ มีประกาศลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2553 เรื่องนโยบายการบริการวิชาการต่อสังคม และให้มีการจัดตั้ง สำนักงานบริการวิชาการ ขึ้นมา โดยให้มีภาระหน้าที่หลักในการส่งเสริมสนับสนุนภารกิจด้านการให้บริการวิชาการต่อสังคมระดับสถาบัน โดยเฉพาะในชุมชนเป้าหมายที่ตั้งอยู่ที่โดยรอบมหาวิทยาลัย รวมทั้งยังได้บูรณาการและเชื่อมโยงกิจกรรมเข้ากับการเรียนการสอน การทำวิจัย การทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม โดยให้สอดคล้องกับความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนตอบสนองพันธกิจ นโยบาย เป้าหมาย แผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยพายัพ ตลอดจนตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินตามมาตรฐานการประเมินคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และตามองค์ประกอบคุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ในปี 2554 ผลจากการประเมินความสำเร็จของโครงการฯ พบว่า ผู้บริหารท้องถิ่น คือนายกเทศมนตรีตำบลหนองป่าครั่ง ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ จึงมีการต่อยอดโครงการในปี 2554 จนถึงปัจจุบัน ภายใต้ชื่อ โครงการเสริมสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้ชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหาที่พบ จากการที่อาจารย์และนักศึกษาของคณะบัญชี การเงินและการธนาคารได้เข้าพื้นที่สำรวจความต้องการของชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้า OTOP ของเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเทศบาลฯ มีผลิตภัณฑ์ชุมชนและสินค้า OTOP ระดับ 2-5 ดาว ของกลุ่มผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คือ เมื่อมีการผลิตสินค้าแล้วจะมีการคำนวณต้นทุนการผลิตและกำหนดราคาสินค้า รวมถึงการจัดทำบัญชีเพื่อแสดงถึงผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินรวมของกลุ่มผู้ประกอบการซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ในเรื่องการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และการกำหนดราคาสินค้ารวมทั้งการบันทึกบัญชีอย่างเหมาะสมทางการบัญชี ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาในหลายกรณีทำให้ทางกลุ่มมี ปัญหาด้านการเงิน หนี้สินและมีผลทำให้กลุ่มต้องสลายตัวและในบางกรณีที่ธุรกิจขยายตัวเจริญเติบโตต่อไปปัญหาทางการบัญชีก็มีเพิ่มมากขึ้นทำให้ทางกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ และยังมีความต้องการพัฒนาเรื่องการคิดต้นทุนผลิตภัณฑ์ การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย โดยเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2555 สำนักงานบริการวิชาการและอาจารย์ คณะบริหารธุรกิจและคณะบัญชี การเงินและการธนาคาร ได้เข้าพบคณะผู้บริหารฯ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ณ สำนักงานเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง ทำให้รับทราบปัญหาที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันจัดตั้งขึ้นมาในพื้นที่รวมตัวกันผลิตสินค้าพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดโดยใช้วัตถุดิบทางการเกษตรในการผลิตแล้วนำสินค้าออกขายในระดับชุมชน ระดับจังหวัด และคาดหวังในระดับประเทศ

ดังนั้นทีมผู้วิจัยตามโครงการฯนี้ จึงให้ความสำคัญกับหลักความคิดที่ว่าการพัฒนาของธุรกิจควรมุ่งพัฒนาทั้งทางด้านการผลิต การตลาด การบัญชี โดยทีมวิจัยจะมุ่งเน้นศึกษาสภาพชุมชน ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของการเป็นกลุ่มผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การฝึกอบรม การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ในการบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนากรอบความคิด องค์กรความรู้ และทักษะในด้านการจัดการสมัยใหม่ เพื่อสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะเรื่องหลักการคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ หลักการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ การบันทึกบัญชี จนถึงความรู้ด้านการตลาดช่วยพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่งด้วยเครือข่ายความร่วมมือจากอาจารย์ นักศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพ เพื่อผลประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับอย่างแท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. วิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนของผลิตภัณฑ์ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารต้นทุนเพื่อการจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเรื่องต้นทุน การคำนวณต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์เพื่อกำหนดราคาขายของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง
4. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และข้อเสนอแนะ เพื่อเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (สำนักงานเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง, 2555) ประกอบด้วย กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนแสงระวีผ้าไทย มีดเป็ยกโบวี วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมเป่าแก้ว ศิลป์ ชุดเด็กพื้นเมือง(ผ้าละอ่อน) สไบทอง (ผ้าพื้นเมือง) และ บ้านขามคุณเป่า

ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์เพื่อการสร้างรายได้ ลดต้นทุนและค่าใช้จ่าย ขยายโอกาสดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาศักยภาพบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนเขตในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. วิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนของผลิตภัณฑ์ และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารต้นทุนเพื่อการจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องต้นทุน การคำนวณต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์เพื่อกำหนดราคาขายของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง
4. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และข้อเสนอแนะ เพื่อเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพและเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยวิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ผู้ผู้ประกอบการ ชุมชน นอกจากนี้จะมีการเข้าร่วมกิจกรรม การสังเกตการณ์ และศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่ได้มีผู้ศึกษาไว้ โดยทีมวิจัยจะเข้าศึกษาข้อมูลด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การเก็บรวบรวมข้อมูลการเข้าพื้นที่สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการและการตรวจสอบข้อมูลร่วมกับชุมชน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ระยะเวลาก่อนทำวิจัย สำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่และการให้แนวความคิดการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. ระยะเวลาของการทำวิจัย ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกันในกระบวนการทำการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนของผลิตภัณฑ์และวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารต้นทุนเพื่อการจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องต้นทุน การคำนวณต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์เพื่อกำหนดราคาขายของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และข้อเสนอแนะ เพื่อเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ OTOP ของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นำเสนอข้อมูลโดยจัดเวทีประชุม กำหนดกิจกรรมร่วมกัน วางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล เสนอผลการประเมินต่อที่ประชุม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบต้นทุนการผลิต สามารถวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและคำนวณต้นทุนการผลิตแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์เพื่อวางแผนในการกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. ทำให้ทราบถึงข้อมูลการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่งในการเข้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน(OTOP) และโอกาสในการเป็นวิสาหกิจชุมชน

3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพ หมายถึง การพลิกฟื้นหมู่บ้านและชุมชนให้มีพลังในการขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนตามศักยภาพที่มีอยู่ คือ ความสามารถที่ยังไม่พัฒนา หรือยังไม่พัฒนาเต็มที่ทางการผลิตของวิสาหกิจชุมชน และเป็นการสร้างโอกาสตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้มีความพร้อม ในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิด นำไปสู่แนวทางปฏิบัติในด้านการดำเนินชีวิต อย่างมีคุณภาพมั่นคงและยั่งยืน

การบริหารต้นทุน หมายถึง กระบวนการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ภายใต้กรอบความมีประสิทธิภาพของต้นทุน (Cost Effectiveness) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับองค์กร

ต้นทุนเพื่อการจัดการ หมายถึง แนวความคิดเบื้องต้นของประเภทต้นทุนสำหรับการตัดสินใจ โดยนำปัจจัยการผลิตต่างๆ มาคำนวณประกอบเข้าด้วยกัน เช่น สินค้าคงเหลือ เท่ากับ วัตถุดิบบวกงานระหว่างทำและสินค้าสำเร็จรูป ต้นทุนขาย เท่ากับ สินค้าสำเร็จรูปต้นงวดบวก สินค้าสำเร็จรูปที่ซื้อหรือผลิตหักสินค้าสำเร็จรูปปลายงวด คำนวณต้นทุนต่อหน่วย และการจัดทำงบกำไรขาดทุนตามระบบต้นทุนรวม การวิเคราะห์พฤติกรรมต้นทุน ความสัมพันธ์ต้นทุน ปริมาณ กำไร จุดคุ้มทุน ราคาขายต่อหน่วย กำไรส่วนเกินต่อหน่วย ด้านกระบวนการผลิตสินค้าออกสู่ตลาด ส่วนผสมทางการตลาด การใช้ต้นทุนในการกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ การควบคุมต้นทุน เพื่อการตัดสินใจในการดำเนินงานตามขั้นตอน การวางแผนงาน การประสานงาน การควบคุมการปฏิบัติงาน และการประเมินผลด้วยการใช้กำไรเป็นเครื่องมือวัดผลการปฏิบัติงานเพื่อการจัดการ

โครงสร้างต้นทุน หมายถึง องค์ประกอบต้นทุนตามแนวคิดทางบัญชีของการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่การแปลงสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปจำแนกตามหน้าที่ ได้แก่ วัตถุดิบ ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายการผลิต ต้นทุนที่เกิดขึ้น ต้นทุนทางตรง ต้นทุนทางอ้อม การปันส่วนต้นทุน ต้นทุนขั้นต้น ต้นทุนแปลงสภาพ ต้นทุนงานสั่งทำ ค่าใช้จ่ายประจำงวด ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายขายและค่าใช้จ่ายบริหาร

ผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่รู้จักกันในชื่อของหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชาวบ้าน กลุ่มชาวบ้านในชุมชนที่รวมตัวกันโดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เป็นกิจการของชุมชน โดยชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเองในการดำเนินกิจการ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ริเริ่มสร้าง สรรค์เป็นนวัตกรรมชุมชน ดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย (เสรี พงศ์พิศ, 2546) ซึ่งปัจจุบันอาจหมายถึง ธุรกิจชุมชน (สุพรรณิ อัสวศิริเลิศ, 2545) ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อันประกอบด้วย กิจกรรมทางการผลิต กิจกรรมทางการขายผลผลิต กิจกรรมการซื้อและการบริโภคของชุมชน

กลุ่มผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง กลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกันดำเนินงานผลิตสินค้าในรูปของกลุ่มผู้ผลิตเป็นผู้ประกอบการ โดยมีการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม การเงิน การผลิต การตลาด และการบริหารจัดการเพื่อเข้าสู่การค้าระดับดาวต่างๆ